

Małgorzata Rozbicka

"ICOMOS Information", nr 1, 2, 3, 4 (1985) : [recenzja]

Ochrona Zabytków 43/2 (169), 105-108

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNYCH CZASOPISM KONSERWATORSKICH

„ICOMOS Information”. Kwartalnik Międzynarodowej Rady Zabytków – ICOMOS. Edizioni Scientifiche Italiane 1985

Nr 1, ss. 66, ilustracje

Michel Parent, *Naissance de „ICOMOS-INFORMATION” (Narodziny „ICOMOS INFORMATION”)*, ss. 1–4, tekst w j. francuskim i angielskim, pióra prezesa ICOMOS-u, omawiający cele i zadania nowo powstałego czasopisma, prezentującego myśl konserwatorską oraz nowości z zakresu restauracji dziedzictwa światowej architektury.

Yves Boiret, *La restauration de l'ancienne Abbaye Royale du Val-de-Grace (Restauracja zabytkowego opactwa Val-de-Grace)*; ss. 5–15, il. 10, streszcz. w j. angielskim, hiszpańskim i włoskim. Opactwo Val-de-Grace, jedno z najświetniejszych dzieł architektury francuskiego „Grand Siècle”, przypisywane François Mansartowi, przeżywa swój renesans. Z inicjatywy Ministerstwa Kultury podjęto szeroko zakrojone prace konserwatorskie całego zespołu zabudowań poklasztornych wraz z jego otoczeniem. Mieszczący się przez 180 lat w murach opactwa szpital wojskowy w 1974 r. przeniesiono do zlokalizowanego opodal nowoczesnego budynku, co umożliwiło realizację tych śmiałych zamierzeń. Ukończenie prac przewidywano na rok 1988. Prowadzone prace konserwatorsko-krajobrazowe zmierzają do przestrzennego zharmonizowania nowo wzniesionego szpitala z historyczną kompozycją zespołu ogrodowo-parkowego i architekturą obiektów opactwa. Jednocześnie prowadzono prace restauratorskie i adaptacyjne zabytkowych budynków. Niektóre wnętrza zachowały autentyczny wystrój. Zakres wymienionych prac oraz ranga zabytku spowodowały, że w trakcie realizacji pojawiły się liczne trudności i wątpliwości natury metodologicznej i technicznej. O nich właśnie i sposobach, w jaki są rozwiązywane, mówi artykuł.

Jordan Dimacopoulos, *Anastylosis and anasteloseis (Anastyloza i „anasteloseis”)*; ss. 16–25, il. 8, streszcz. w j. francuskim, hiszpańskim i włoskim. Znaczenie greckiego słowa *anasteloseis* oznaczającego restaurację w jej najszerszym znaczeniu było niegdyś ograniczone do sfery pojęciowej kościoła ortodoksyjnego. Dopiero dużo, dużo później termin ten rozposzechnił się w środowisku konserwatorskim na całym świecie. W obu wypadkach oznacza ono usiłowanie położenia kresu „heretyckim” poglądom i zobowiązanie wszystkich do powrotu do „właściwych wierzeń”, wierzeń akceptowanych przez większość. W latach 1931, 1957 i 1964 ten grecki termin został przyjęty przez międzynarodowe gremia konserwatorów architektury jako termin określający przeciwieństwo uznanej za „herezję” i „wykłej” rekonstrukcji. Autor artykułu analizuje fragmenty tekstów Karty Ateńskiej (1931) i Karty Weneckiej (1964) i usiłuje ustalić, jak termin ten rozumiany jest w praktyce konserwatorskiej na świecie. Konstatuje, iż anastyloza, jako termin międzynarodowy, zyskała trwale miejsce w słownictwie konserwatorskim wielu krajów. Jedynie w Grecji występuje spore zamieszanie i liczne nieporozumienia, które – zdaniem autora – należy, jak najszybciej wyjaśnić. Aby zrozumieć przyczyny różnej interpretacji tego terminu przez greckich konserwatorów,

autor przedstawia działalność oraz idee dwóch wybitnych przedstawicieli greckiego środowiska konserwatorskiego w XX w. – Nikolaosa Balanosa (1860–1941) oraz Anastasiosa Orlandosa (1887–1979).

Fujio Adachi, *Imai – a medieval wooden town (Imai – średniowieczne drewniane miasto)*; ss. 26–34, il. 31, streszcz. w j. francuskim, hiszpańskim i włoskim. Imai to niewielkie miasto położone w południowej części dorzecza Nora. Powstałe w XVI w. wokół buddyjskiej świątyni, miasteczko jest jednym z najcenniejszych zespołów urbanistycznych Japonii. Jego zachowany na obszarze 18 hektarów, niemal nie zakłócony, szachownicowy układ ulic, ciekawa drewniana zabudowa z kilkunastoma budynkami o dużej wartości zabytkowej oraz specjalne miejsce tego dwutysięcznego miasta w historii Japonii przesądziły o ogromnym zainteresowaniu sprawami związanymi z ochroną tego unikatowego zespołu urbanistycznego. Dzięki działalności służb konserwatorskich przygotowany jest plan rewitalizacji miasta. Nim zostanie ukończony, podejmowane są liczne działania mające na celu zainteresowanie mieszkańców sprawą zachowania zabytkowej substancji i ogólnego charakteru miasteczka. Prowadzi się akcję propagandową. Z kasy miejskiej dofinansowuje się indywidualne remonty prowadzone zgodnie z wymaganiami konserwatorskimi. Autor opisując miasto i jego zabudowę stara się przybliżyć czytelnikowi zagadnienia związane z koniecznością ograniczenia ruchu samochodowego, zabezpieczenia przeciwpożarowego drewnianych budynków, rozbudowy sieci infrastruktury miejskiej, renowacji dawnej fosi, ochronę tradycyjnego budownictwa oraz adaptację niektórych obiektów zabytkowych dla potrzeb ogólnospołecznych. Problemów nie brakuje. Propozycje rozwiązań są tematem artykułu.

Index Analytique de l'ICOMOS – Selection de la litterature technique sur la conservation des monuments historiques (Analityczny indeks ICOMOS-u – Wybór literatury technicznej na temat konserwacji zabytków historycznych), nr 5, 1985; ss. 35–42, teksty krótkich recenzji w j. francuskim i angielskim. Prezentacja wyselekcjonowanych artykułów traktujących o zagadnieniach technicznych konserwacji. Indeks obejmuje publikacje ostatnio otrzymane przez Centrum Dokumentacji UNESCO-ICOMOS w Paryżu.

Nouvelles (Aktualności), ss. 43–63. Rubryka przedstawiająca krótkie informacje na temat spraw członkowskich, konferencji, sympozjów, wystaw, działalności Komitetów Narodowych ICOMOS itp. Teksty w j. francuskim i angielskim.

Communiqués (Prezentacje), s. 64. Teksty w j. francuskim.

Calendrier (Kalendarz), ss. 65–66, tekst w j. francuskim i angielskim. W tej rubryce podawane są informacje na temat organizowanych od kwietnia do listopada 1985 r. spotkań, sympozjów i kursów konserwatorskich.

Nr 2, ss. 64, ilustracje

Michel Parent, *Notre revue et le fond des choses (Nasze czasopismo i sprawy podstawowe)*, ss. 1–2, tekst w j. francuskim i angielskim.

Jean Barthelemy, Maurice Carbonnell, *Conservation, restauration et documentation. L'Apport de la photogrammetrie architecturale (Konservacja, restauracja i dokumentacja. Raport na temat fotogrametrii architektonicznej)*, ss. 3–14, il. 9, streszcz. w j. angielskim, hiszpańskim i włoskim. Doskonalenie teorii konserwatorskiej pociąga za sobą konieczność ulepszenia konserwatorskich technik badawczych. Zachowanie historycznego autentyzmu zostało uznane przez międzynarodowe grono konserwatorów, zgromadzonych na Kongresie w Wenecji (1964 r.), za nadrzędną zasadę gwarantującą obiektywizm w pracach konserwatorskich. Przyjęcie tej zasady za priorytetową zobowiązuje do dokładności w pracach badawczych i pomiarowych. By sprostać tym wymaganiom, potrzebne są dobre rozwiązania techniczne umożliwiające wykonywanie bardzo dokładnych pomiarów inwentaryzacyjnych. Wśród wielu dostępnych metod badawczych szczególnie ważne stają się pełne wykorzystanie fotogrametrii. Autor artykułu jest pewien, że właśnie fotogrametria, dodatkowo wsparta technologią komputerową, stwarza wręcz nieograniczone możliwości prawidłowego dokumentowania zabytków architektury, urbanistyki i archeologii.

Alessandro Baratta, *The role of historical data in assessing seismic safety of old buildings: the likelihood approach (Rola danych historycznych w szacowaniu bezpieczeństwa sejsmicznego starych budynków. Szansa metody badawczej)*, ss. 15–23, il. 4, streszcz. w j. francuskim, hiszpańskim i włoskim. Praktyczne rozwiązywanie problemów konstrukcyjnych związanych z zabezpieczeniem budowli przed skutkami trzęsienia ziemi, bądź też z przywracaniem uszkodzonym już obiektom pełnej stabilności, jest niewątpliwie zadaniem bardzo skomplikowanym i wymagającym od konstruktora wiedzy fachowej, doświadczenia, a nawet intuicji. Zabezpieczenie budynków współczesnych, nie przedstawiających specjalnych walorów artystycznych, jest sprawą trudną, lecz w pełni możliwą do rozwiązania przy wykorzystaniu dostępnych obecnie środków technicznych. Zasadnicze trudności pojawiają się w wypadku zabezpieczania obiektów zabytkowych, szczególnie o skomplikowanej formie i konstrukcji, jak choćby teatry czy wielkie kościoły. Opracowywane na podstawie teoretycznych założeń współczesne zabezpieczenia sejsmiczne do tego stopnia zniekształcają zabytkowy charakter budynku, jego bryłę i wygląd, iż stajemy przed bardzo poważnym pytaniem: czy narażać budynek na niebezpieczeństwo związane z ewentualnym trzęsieniem ziemi, czy też przystosowywać go do wymaganych standardów bezpieczeństwa poprzez zasadniczą przebudowę jego struktury. Jako jedną z dróg poszukiwań nowych metod podejścia do zagadnień związanych ze wzmocnieniem obiektów zabytkowych, autor proponuje opracowaną przez siebie metodę określania niezbędnego zabezpieczenia budowli na podstawie wnikliwych badań przekazów archiwalnych omawiających siłę i charakter dawniejszych trzęsień ziemi oraz uszkodzeń, które powstały w ich wyniku. Metodę omawia na przykładzie dwóch obiektów zabytkowych, które ucierpiały podczas trzęsienia ziemi w południowych Włoszech w listopadzie 1980 r.: zamku San Barbaro oraz katedry w Neapolu. Autor określa swą metodę jako skromny początek dalszych badań, które – ma nadzieję – doprowadzą do pozytywnego rozwiązania przedstawionych w artykule problemów.

Andrzej Tomaszewski, *L'archeologie, la conservation et la presentation d'un monument historique: la Collégiale de Wiślica en Pologne (Archeologia, konserwacja i prezentacja zabytków architektury: kolegiata w Wiślicy – Polska)*, ss. 24–30, il. 8, streszcz. w j. angielskim, hiszpańskim i włoskim. Przebieg i wyniki badań archeologicznych rzadko udaje się dokładnie przewidzieć. Często bowiem przy okazji prowadzenia prac konserwatorskich dokonywane są znaczące odkrycia archeologiczne wpływające na zmianę założonego programu konserwatorskiego. Autor sugeruje, iż jedynym odpowiednim sposobem umożliwiającym sformułowanie prawidłowego, logicznego programu, uwzględniającego badania archeologiczne, konserwację odkrytych relikwów oraz ich prezentację, jest zaangażowanie do tej pracy specjalistów reprezentujących zarówno nauki humanistyczne, jak i techniczne. Jedynie zespoły interdyscyplinarne są w stanie zagwarantować naukowy sposób myślenia konserwatorskiego. Autor ilustruje postawione przez siebie tezy przykładem badań archeologicznych przeprowadzonych w ramach eksperymentu metodyczno-organizacyjnego przez specjalistów wielu dyscyplin naukowych skupionych w utworzonym w latach siedemdziesiątych Centrum Badań nad Polskim Średniowieczem. Jednym z zabytków, którym zajęło się wspomniane grono naukowców, była kolegiata w Wiślicy. Prowadzone w Wiślicy, w bardzo trudnych warunkach, wykopaliska doprowadziły do odkrycia relikwów dwóch wcześniejszych kościołów oraz ozdobnej romańskiej posadzki. W wyniku podjętej kompleksowej akcji

związanej z konserwacją odnalezionych wówczas zabytków oraz stworzeniem warunków do ich udostępnienia zwiedzającym, udało się stworzyć pod budynkiem istniejącej kolegiaty unikatowe pomieszczenie muzealne.

Jose Luiz Mota Menzes, *Restauration de l'église de Nossa Senhora de Graca du College Royal des Jesuites, Olinda – Pernambuco (Restauracja kościoła Nossa Senhora de Graca przy Królewskim Kolegium Jezuitów, Olinda – Pernambuco)*, ss. 31–37, il. 7, streszcz. w j. angielskim, hiszpańskim i włoskim. Wzniesiony w latach 1584–1592 jezuicki kościół w Olindzie, stolicy brazylijskiego stanu Pernambuco, został dość znacznie przebudowany w XIX w. W roku 1974 rozpoczęto prace konserwatorskie zmierzające do przywrócenia świetności zapomnianej budowli. Autor projektu restauracji przestudiował obiekty sakralne wzniesione przez zakon jezuitów na terenie Brazylii, Portugalii i wielu innych krajów europejskich. Przeprowadził dokładne studia ikonograficzne oraz badania architektoniczne kościoła w Olindzie. Prace postępowały zgodnie z planem, choć nie udało się uniknąć pewnych zmian w stosunku do oryginalnego projektu konserwatorskiego, które wynikły w trakcie prac w związku z odkryciem nie udokumentowanych wcześniej elementów konstrukcyjnych. Restaurację XVI-wiecznego kościoła ukończono w 1978 r. przywracając kulturze brazylijskiej wspaniały zabytek, wzorowany na jezuickich kościołach z terenu Portugalii (Evora, Lizbona, Braga) oraz na nie istniejącym już kościele Zwiastowania przy Kolegium Rzymskim.

Roland Palsson, *Some notes from the symposium of the 7th General Assembly of ICOMOS: a synthesized report from the General Rapporteur (Notatki z sympozjum 7 Generalnego Zgromadzenia ICOMOS: skrócony komunikat na podstawie sprawozdania generalnego)*, ss. 38–39, tekst w j. angielskim.

Nouvelles (Aktualności), ss. 40–47. Krótkie informacje na temat spraw członkowskich oraz odbywających się konferencji, sympozjów, wystaw, działalności Narodowych Komitetów ICOMOS itp... Teksty w j. francuskim i angielskim.

Index Analytique de l'ICOMOS – Selection de la litterature technique sur la conservation des monuments historiques (Analityczny indeks ICOMOS-u – Wybór literatury technicznej na temat konserwacji zabytków historycznych), nr 5, 1985; ss. 35–42, teksty krótkich recenzji w j. francuskim i angielskim. Prezentacja wyselekcjonowanych artykułów traktujących o zagadnieniach technicznych konserwacji. Indeks obejmuje publikacje ostatnio otrzymane przez Centrum Dokumentacji UNESCO-ICOMOS w Paryżu.

Ouvrages Recus – Selection d'ouvrages recus au Centre de Documentation UNESCO-ICOMOS (Otrzymane książki – Wybór książek otrzymanych przez Centrum Dokumentacji UNESCO-ICOMOS), ss. 52–55. Krótkie recenzje w j. francuskim i angielskim.

Communiqués (Komunikaty), ss. 56–58, tekst w j. francuskim i angielskim.

Calendrier (Kalendarz), ss. 59–60, tekst w j. francuskim i angielskim. W tej rubryce podawane są informacje na temat organizowanych od czerwca do listopada 1985 r. spotkań, sympozjów i kursów konserwatorskich.

Nr 3, ss. 64, ilustracje

Michel Parent, *Appel (Wezwanie)*, ss. 1–2, tekst w j. francuskim i angielskim.

Rakhaldas Sengupta, *The restoration of Chini-Ka-Rauza Agra (India) (Restauracja Chini-Ka-Rauza w Agrze – Indie)*, ss. 3–10, il. 15, streszcz. w j. francuskim, hiszpańskim i włoskim. Nad brzegiem rzeki Yamuna w Agrze, pośród wielu wspaniałych zabytków architektury dawnej stolicy Imperium Wielkich Mogolów, przetrwało do naszych dni Mauzoleum Chini-Ka-Rauza. Mocno zniszczone, przez czas i ludzi, XVII-wieczny budynek jest miejscem spoczynku zmarłego w 1639 r. perskiego poety – Shukrulla. Oryginalność tej ceglanej budowli na kwadratum rzuć polega na zastosowaniu do dekoracji jej elewacji glazurowanych płytek, w miejsce powszechnie niegdyś używanych w Agrze okładzin kamiennych (piaskowiec, marmur). Zachowana w formie szczątkowej glazurowana okładzina zewnętrznych ścian mauzoleum wskazuje, iż jej twórcy wywodzili się bądź zaczerpnęli wzory z tradycji budowlanej perskiego miasta Ispahan, gdzie podobną dekorację można odnaleźć na licznych budowlach pochodzących z przełomu XVI i XVII w. Już

w XIX w. badacze i podróżnicy odwiedzający odnotowali zły stan techniczny omawianego zabytku. Powtarzające się powodzie zniszczyły jego mury, co spowodowało poważniejsze uszkodzenia. Co prawda w 1920 r. podjęto pewne prace remontowe, lecz dopiero katastralna powódź w 1978 r., skłoniła odpowiednio władze Indii do szybkiego i skutecznego działania. Wysiłki skoncentrowano na zabezpieczeniu struktury budynku przed dalszym zgubnym wpływem powodzi oraz wód opadowych. Przywrócono budowli jej pierwotny kształt architektoniczny oraz odrestaurowano zdobiące jej wnętrze malowidła. Jednak by przywrócić mauzoleum Chini-Ka-Rauza jego niegdyśjszą świetność, należy uczynić daleko więcej. Przewiduje się więc kontynuowanie prac konserwatorskich.

Donald Ellsmore, *The reconstruction of interior decorations in Parliament House and Government House, Sydney (Rekonstrukcja dekoracji wewnątrz budynków parlamentu i rządu w Sydney)*, ss. 11–18, il. 12, streszcz. w j. francuskim, hiszpańskim i włoskim. Wzniesione na początku XIX w. w Sydney budynki parlamentu i rządu Nowej Południowej Walii są przykładem odwagi i dalekowzroczności jednego z najambitniejszych gubernatorów Australii – Lechlana Macquarie'a. Stały się one ważnym do dnia dzisiejszego akcentem w planie miasta. Tłumaczy to rangę, jaką nadano pracom konserwatorskim zmierzającym do przywrócenia świetności omawianym zabytkom kolonialnej architektury Sydney. Ukształtowany na początku XIX w. zespół zabudowań parlamentu i rządu stanowi niejednorodną stylistycznie grupę budynków o cechach georgiańskiej architektury kolonialnej, a w wypadku siedziby rządu prawdziwie wyrafinowanej architektury neogotyckiej. Pierwotny wystrój wewnątrz został w latach 1870–1880 generalnie zmieniony przez bardzo utalentowaną grupę dekoratorów skupioną w firmie Lyon & Cottier. Rekonstrukcja powstałego wówczas eklektycznego wystroju malarskiego ścian stanowi przedmiot rozważań omawianego artykułu. Autor podjął w 1981 r. badania zmierzające do odtworzenia częściowo zniszczonej eklektycznej dekoracji westybulu gmachu parlamentu. Pomimo licznych dyskusji podnoszących możliwości realizacji oraz ogromne koszty przedsięwzięcia, pierwsze wyniki prac rekonstrukcyjnych zdecydowały o kontynuowaniu robót konserwatorskich w innych pomieszczeniach parlamentu oraz budynku rządowego. Pierwszy etap prac ukończono w 1984 r., ich kontynuacja planowana była na rok 1985. Autor konkluduje, iż dzięki realizacji tego odważnego programu konserwatorskiego przywrócono kulturze Australii wspaniałe dzieło sztuki i umożliwiono wskrzeszenie zapomnianych dziedzin rzemiosła artystycznego. Utworzona przy okazji prac grupa rzemieślników może w przyszłości podjąć dzieło renowacji innych zachowanych zabytków rodzimej australijskiej architektury.

Rodrigo Marquez de la Plata, *La restauration du Palais de la Monnaie-Santiago du Chili (Restauracja Palacio de la Moneda Santiago del Chile)*, ss. 19–23, il. 11, streszcz. w j. angielskim, hiszpańskim i włoskim. Jednym z najwspanialszych zabytków południowoamerykańskiej architektury neoklasycystycznej jest wzniesiony w latach 1784–1805, przez architekta Joachima Toesca Ricci, Palacio de la Moneda. Pałac służył od roku 1846 jako oficjalna rezydencja prezydenta republiki. XX w. przyniósł liczne przekształcenia architektury zabytku oraz poważne zniszczenia spowodowane ostrzałem i pożarem w 1973 r. Omawiany artykuł stanowi rodzaj raportu z prac projektowych i remontowych podjętych w celu przywrócenia Palacio de la Moneda jego oryginalnej neoklasycystycznej formy oraz adaptowania go do współczesnych potrzeb. Autor, jako jeden z architektów odpowiedzialnych za restaurację pałacu, prezentuje krótki rys historyczny zabytku oraz relacjonuje przebieg prac konserwatorskich zakończonych w 1981 r.

Roberto Di Stefano, *The use of modern structures in monument restoration (Użycie nowoczesnych konstrukcji w restauracji zabytków)*, ss. 24–37, il. 44, streszcz. w j. francuskim, hiszpańskim i włoskim. Coraz większe wykorzystywanie konstrukcji stalowych i żelbetowych w pracach konserwatorskich staje się faktem. Dowodem na to są liczne prace restauratorskie korzystające z nowoczesnych metod konstrukcji wzmacniających zabytkowe budowle. Omawiany artykuł prezentuje dwie spośród nich (obie zrealizowane w Neapolu). Pierwsza realizacja dotyczy zespołu katedralnego – zabytku o kapitalnym znaczeniu dla miasta. Podczas prac restauratorskich prowadzonych przez zespół w latach 1969–1972 odkryto wiele relikwii nie istniejącej dziś wczesnochrześcijańskiej katedry La Stefania. W wyniku prac konserwatorskich w latach 1979–1983 i wprowadzenia nowoczesnej metalowej konstrukcji podtrzymującej wyższe kondygnacje udało się utworzyć w przyziemiu ogromne pomieszczenie ekspozycyjne, gdzie znalazły swe miejsce liczne znaleziska ar-

cheologiczne z terenu katedry i pałacu arcybiskupa. Druga realizacja konserwatorska prezentowana przez autora dotyczy znacznie przebudowanych zabudowań XVI-wiecznego klasztoru Dominikanów S. Pietro Martire, zaadaptowanych w 1809 r. dla potrzeb wytwórni wyrobów tytoniowych. Opuszczony przez fabrykę w 1953 r. zabytkowy zespół pozostawał, aż do 1976 r., w bardzo złym stanie technicznym. Obiekt został przejęty w 1961 r. przez Uniwersytet Neapolitański. Prowadzone od 1976 r. prace konserwatorskie polegają, zgodnie z życzeniem inwestora, na odrestaurowaniu zachowanych w obrębie zespołu, wartościowych z punktu widzenia historycznego i artystycznego części obiektu oraz na zaadaptowaniu ich dla celów wydziałów humanistycznego i filozoficznego uniwersytetu. Prace rozbiórkowe poprzedzono bardzo wynikliwymi badaniami historycznymi i architektonicznymi. Zastosowany sposób wzmocnienia konstrukcji zabytku w formie żelbetowego szkieletu umieszczonego wewnątrz starych elementów nośnych pozwolił na zachowanie oryginalnych elementów architektonicznych oraz nieznieskształconych wewnątrz.

Ann Webster-Smith, *Old Cultures in New Worlds: ICOMOS 8th General Assembly, October 1987, Washington – USA („Stare kultury w nowych światach”: VIII Zgromadzenie Generalne ICOMOS, październik 1987, Waszyngton – USA)*, ss. 38–40, il. 3, tekst w j. angielskim i francuskim. VIII Zgromadzenie Generalne ICOMOS odbyło się w dniach 10–15 października 1987 r. w Waszyngtonie (USA) jako pierwsze spotkanie poza Europą. Temat wiodący sympozjum to: *Stare kultury w nowych światach*.

Nouvelles (Aktualności), ss. 41–48. Krótkie informacje na temat spraw członkowskich oraz odbywających się konferencji, sympozjów, wystaw, działalności Narodowych Komitetów ICOMOS itp. Teksty w j. francuskim i angielskim.

Ouvrages Recus – Selection d'ouvrages recus au Centre de Documentation UNESCO-ICOMOS (Otrzymane książki – Wybór książek otrzymanych przez Centrum Dokumentacji UNESCO-ICOMOS), ss. 49–50. Krótkie recenzje książek w j. francuskim i angielskim.

Index Analytique de l'ICOMOS – Selection de la litterature technique sur la conservation des monuments historiques (Analityczny indeks ICOMOS-u – Wybór literatury technicznej na temat konserwacji zabytków historycznych), nr 5, 1985; ss. 51–56, teksty w j. francuskim i angielskim. Prezentacja wybranych artykułów traktujących o zagadnieniach technicznych konserwacji. Indeks obejmuje publikacje przesłane do Centrum Dokumentacji UNESCO-ICOMOS w Paryżu.

Communiqués (Komunikaty), ss. 57–58, tekst w j. francuskim i angielskim.

Calendrier (Kalendarz), ss. 59–60, tekst w j. francuskim i angielskim. Informacje na temat organizowanych od września do grudnia 1985 r. sympozjów i kursów literackich.

Nr 4, ss. 60, ilustracje

Michel Parent, ss. 1–2, tekst w j. francuskim i angielskim.

Jaime Ortiz Lajous, *Seisme au Mexique, 19 septembre 1985 (Trzęsienie ziemi w Meksyku, 19 września 1985)*, ss. 3–6, il. 10, streszcz. w j. angielskim, hiszpańskim i włoskim. 19 września 1985 r. miało miejsce w Meksyku groźne trzęsienie ziemi, o sile wstrząsów 8,2 stopnie w skali Richtera. Dotknęło ono duży obszar kraju, niszcząc i uszkadzając wiele budynków i budowli inżynierskich. Według oficjalnych danych w wyniku trzęsienia ziemi ucierpiały 82 obiekty zabytkowe, których restauracja pociągnie za sobą koszty w wysokości 3,5 miliona dolarów USA. Zabytki historycznej części Mexico City w zasadzie ocalały. Najpoważniejsze uszkodzenia dotknęły bowiem budynki wysokie (6+12 kondygnacji), w tym wiele szpitali, szkół i bloków mieszkalnych. Trzęsienie ziemi uświadomiło także nieprawidłowości dotychczasowej polityki konserwatorskiej wobec zabytków stolicy. Specjalną strefę ochrony zabytków historycznych w Mexico City utworzono dopiero w 1980 r. Na jej obszarze znalazło się ok. 1400 obiektów zabytkowych narazonych na wiele niekorzystnych zjawisk, jak zapadanie się gruntu, niewłaściwe wykorzystanie i spekulacja terenami oraz brak stałej opieki konserwatorsko-budowlanej. Wszystkie te negatywne zjawiska potęgowały brak funduszy, wynikający z poważnych kłopotów ekonomicznych kraju. Powyższe fakty utwierdzają autora artykułu w przekonaniu, iż bez finansowej pomocy ze strony innych państw niemożliwa będzie poprawa stanu zabytków Mexico City.

Federico L. I. Federico, *Protective coverings for archaeological sites: The case of Pompeii (Przekrycie zabezpieczające obszary wykopalisk archeologicznych – sprawa Pompei)*, ss. 7–12, il. 13, streszcz. w j. francuskim, hiszpańskim i włoskim. Nie trzeba nikogo przekonywać, iż zanieczyszczenie powietrza ma katastrofalny wpływ na zabytki odkrywane podczas wykopalisk archeologicznych. Rzadko udaje się szybko usunąć przyczyny zanieczyszczenia, dlatego też sprawą bardzo istotną staje się opracowanie właściwych metod zabezpieczania *in situ* zabytków archeologicznych. Sprawa, która pozornie wydaje się niezbyt trudna, przy obecnym rozwoju techniki budowlanej znacznie się komplikuje w wypadku wykopalisk prowadzonych na dużych obszarach, zwłaszcza zaś gdy są one usytuowane na terenach o walorach krajobrazowych i dużej wartości historycznej.

Autor artykułu, dla zilustrowania powyższej tezy, wybrał jako najbardziej reprezentatywny przykład badania archeologiczne prowadzone od 1748 r. w Pompei. Strefa badań obejmuje tam 65 ha gruntu, z których 45 ha archeolodzy już zbadali. Przegląd stosowanych w Pompei sposobów zabezpieczania odkrytych zabytków zapoznaje czytelnika z różnorodnymi, stosowanymi od XVIII w. rozwiązaniami. Nie daje jednak odpowiedzi, w jaki sposób rozwiązać problem ochrony wykopalisk archeologicznych. Mniej istotna jest strona techniczna zagadnienia, gdyż istnieje dużo rozwiązań konstrukcyjnych pozwalających na przekrycie znacznych nawet przestrzeni. Sprawą, która przede wszystkim wymaga rozstrzygnięcia, jest kwestia ich rozmiarów i formy architektonicznej. Co zrobić, by wielkość i kształt nowoczesnych przekryć nie zdominował chronionych przez nie zabytków archeologicznych i nie przesłonił otaczającego je krajobrazu? To – zdaniem autora – kwestia, którą z uwagi na jej wagę, należy pilnie rozpatrzyć na międzynarodowym forum konserwatorskim.

Michel Parent, *Impressions de voyage Chine-Japon: Eternite-85 (Wrażenia z podróży do Chin i Japonii: Wieczność-85)*, ss. 13–17, il. 11, streszcz. w j. angielskim, hiszpańskim i włoskim. Autor podejmuje próbę ukazania przesłania tradycyjnej sztuki Chin i Japonii, omawiając ich kontrastowo różne cechy. Przeciwnostawia właściwy Chinom kolor – japońskiemu umiłowaniu naturalnego drewna, figuratywność – abstrakcji, symetrię osiową – kompozycji wokół punktu centralnego itd. Jednocześnie ujawnia podobieństwa postawy obu kultur wobec natury i wymiaru czasu. Konstatuje, że pod tym względem praktyka konserwatorska Wschodu różni się zasadniczo od konserwacji Zachodu.

Stephan Tschudi-Madsen, *Principles in practice: reflection on the conservation of wooden architecture (Zasady konserwatorskie w praktyce: odzwierciedlenie ich w konserwacji architektury drewnianej)*, ss. 18–24, il. 9, streszcz. w j. francuskim, hiszpańskim i włoskim. Stosowanie zasad konserwatorskich w praktyce jest często źródłem poważnych konfliktów. Rzadko bowiem idealne z punktu widzenia teorii konserwacji rozwiązania uzyskują pełną akceptację społeczną oraz pozostają w zgodzie z realiami ekonomicznymi. Autor podejmuje próbę przeanalizowania historycznej ewolucji poglądów kolejnych generacji konserwatorów, starając się przy tym określić sposób, w jaki rozumie-li oni pojęcie autentyczności zabytku architektury. By zilustrować swe rozważania, odwołuje się do przykładów zabytków architektury drewnianej. Jego zdaniem autentyczność obiektu zabytkowego powinna być rozpatrywana tak pod względem zachowania jego budulca, konstrukcji, wykończenia zewnętrznego, jak i jego formy architektonicznej oraz funkcji. Zachowanie tak pojmowanej autentyczności historycznych budowli stanowi, zdaniem autora, podstawę wszelkich działań konserwatorskich. Autor wyraża nadzieję, iż jego artykuł zainicjuje szerszą dyskusję nad podstawowymi zasadami współczesnej konserwacji i ich praktycznym zastosowaniem, szczególnie w odniesieniu do zabytków architektury drewnianej. Uważa, że zapoczątkowana już w XIX w. twórcza wymiana poglądów nie może zostać przerwana. Na wiele pytań nadal trudno udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Jednak współczesne sądy na temat teorii i praktyki konserwatorskiej mogą pomóc następnym pokoleniom w stworzeniu bliższych idealowi rozwiązań.

Jacques Verite, *Seisme, rehabilitation et ordre urbain – Popayan (Colombie) (Trzęsienie ziemi, rewaloryzacja i ład urbanistyczny. Popayan – Kolumbia)*, ss. 25–32, il. 10, streszcz. w j. angielskim, hiszpańskim i włoskim. 31 marca 1983 r. miało miejsce trzęsienie ziemi, które w znaczny sposób zniszczyło Popayan, jedno z piękniejszych miast kolumbijskich Andów. Pomimo podjęcia wielu pozytywnych działań zmierzających do rewaloryzacji miasta, przez 6 miesięcy nie udało się stworzyć odpowiedniego programu urbanistycznego. Sytuację pogarszała przeciągająca się dyskusja w gronie specjalistów. Niekontrolowane przemiany obszarów zabudowanych ujawniły istnienie nowego porządku urbanistycznego opartego przede wszystkim na nadrzędnym znaczeniu czynników ekonomicznych oraz na istniejącej hierarchii społecznej i kulturalnej. Zdaniem autora, aż do obecnych czasów architektoniczne dziedzictwo Popayan przekształcało się zarówno w sensie obiektywnym, jak i subiektywnym. Z tej właśnie przyczyny i ze względu na ustanowienie nowego porządku urbanistycznego, miasto może nadal prawidłowo się rozwijać. Rozważania autora koncentrują się na teorii konserwatorskiej w odniesieniu do historycznych centrów miejskich, których walory są powszechnie doceniane z uwagi na ich unikatowość.

A propos de la pyramide du Louvre (A propos piramidy w Luwrze), ss. 33–37, il. 4, tekst w j. francuskim. Współczesne kreacje architektoniczne nie stanowią zazwyczaj przedmiotu zainteresowania ICOMOS-u, chyba że wznoszone są w takiej bliskości znaczących zabytków architektury, jak w wypadku szklanej piramidy budowanej na dziedzińcu Luwru. Projektant piramidy, Ieoh Ming Pei, pragnął polepszyć warunki wystawiennicze Luwru oraz umożliwić przestrzenny rozwój tego muzeum. Lecz mało kto spodziewał się przyjęcia tak zaskakującego rozwiązania architektonicznego. Artykuł stanowi próbę przybliżenia czytelnikowi koncepcji architektoniczno-funkcjonalnej tego dzieła.

Ann Webster Smith, „Old Cultures in New Worlds”: *ICOMOS 8th General Assembly, October 1987, Washington (USA) („Stare kultury w Nowych Światach”: VIII Zgromadzenia Generalne ICOMOS, październik 1987, Waszyngton – USA)*, ss. 38–40, il. 4, tekst w j. angielskim i francuskim. Krótki tekst poświęcony sprawom organizacyjnym, mającego się odbyć w Waszyngtonie Zgromadzenia Generalnego ICOMOS-u. Autorka prezentuje planowany program zjazdu.

Nouvelles (Aktualności), ss. 41–48. Krótkie informacje na temat spraw członkowskich oraz o odbywających się konferencjach, sympozjach, wystawach, działalności Narodowych Komitetów ICOMOS itp. Teksty w j. francuskim i angielskim.

Index Analytique de l'ICOMOS – Selection de la litterature technique sur la conservation des monuments historiques (Analityczny indeks ICOMOS-u – Wybór literatury technicznej na temat konserwacji zabytków historycznych), ss. 49–54, teksty w j. francuskim i angielskim. Prezentacja wybranych artykułów traktujących o zagadnieniach technicznych konserwacji. Indeks obejmuje publikacje przesłane do Centrum Dokumentacji UNESCO-ICOMOS w Paryżu.

Ouvrages Recus – Selection d'ouvrages au Centre de Documentation UNESCO-ICOMOS (Otrzymane książki – Wybór książek otrzymanych przez Centrum Dokumentacji UNESCO-ICOMOS), ss. 55–56. Krótkie recenzje w j. francuskim i angielskim.

Communiqués (Komunikaty), ss. 57–58, tekst w j. francuskim i angielskim.

Calendrier (Kalendarz), ss. 59–60, tekst w j. francuskim i angielskim. Informacje na temat organizowanych w okresie od grudnia 1985 r. do października 1986 r. sympozjach i kursach konserwatorskich.

oprac. Małgorzata Rozbicka